

Woordvoerders Cultuur, Sociale zaken en Werkgelegenheid Tweede Kamer der Staten-Generaal

CC De demissionair minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de demissionair staatsecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Amsterdam, 19 november 2021

Geachte Kamerleden,

Een rekensom: bij 164.000 kunstenaars kost het structureel **1,5 miljard euro** om een loonkloof van 9.000 euro repareren.¹ En die getallen zijn van vóór de coronacrisis. Kunstenaars helpen overleven én de kloof repareren, dát is Fair Practice.

Een weg te gaan begint met een eerste stap. Kunstenbond en Creatieve Coalitie pleiten voor een herstelexperiment in aanloop naar een herstelplan.

Wij hebben een visie:

In onze visie worden kunstenaars en alle andere werkenden in de culturele en creatieve sector fair betaald in plaats van onderbetaald. En niet zoals nu stelselmatig gebeurt niet betaald, zonder of tegen geringe betaling geannuleerd, omgeboekt en vooruitgeschoven.

In onze visie staan scheppende en uitvoerende kunstenaars en vakmensen centraal in beleid. Zonder kunstenaars geen kunst. Zonder kunstenaarsbeleid geen gezonde culturele en creatieve sector.

In onze visie is live cultuur en publiek dat samenkomt of zelf kunst beoefent essentieel in elke samenleving.

¹ [CBS/monitor-kunstenaars-en-andere-werkenden-met-een-creatief-beroep-2021](#) tabel 8.1.1 mediane persoonlijk jaarinkomen van de gehele beroepsbevolking is 41.000 euro, dat van kunstenaars (gemiddeld hoger beroepsgeschoold) 32.000 euro. Eerder pleitten de Kunstenbond en Creatieve Coalitie een eenmalige coronacompensatie van 5.000 euro per zzp'er.

Dit cijfer zegt overigens nog niets over de kleine contracten, de stapeling daarvan om tot een enigszins renderende beroepspraktijk te komen, de beschikbaarheid die soms geëist wordt wat combineren van banen verhindert, en het feit dat tegen deze kleine contracten vaak meer uren werk staan dan waarvoor men officieel wordt betaald.

Tegenover die visie staat een weerbarstige en onfaire praktijk

Corona beperkt die samenkomst. We moeten rekening houden we met het virus, of we dat nou willen of niet. Na drie weken maatregelen zijn we er niet, noodsteun zal ten minste tot en met de virusgevoelige winterperiode moeten worden verleend, dus ook het eerste kwartaal van 2022.

Inmiddels zijn er stapels rapporten, cijfers en verhalen dat Fair Practice blijft steken in intenties.² Kunstenaars worden structureel onderbetaald, het gemiddelde jaarinkomen van de beroepsbevolking is 28% hoger dan dat van kunstenaars. Een op de tien kunstenaars heeft onvoldoende inkomen om rond te komen.³

Er zijn even zo grote stapels bronnen die concluderen dat zzp'ers en flexwerkers, die de helft van alle banen in sector vervullen, de coronaklappen opvangen.⁴ Zij verliezen hun werk, twee derde van de zzp'ers in de culture sector zag de omzet halveren in 2020. En de situatie was pre-corona al alarmerend (SER, Raad voor Cultuur).

Steunverlening

Door studies en ook door de sector zelf (Platform ACCT, Taskforce Culturele en Creatieve sector) is vastgesteld dat Trickle Down niet goed werkt: steungeld druppelt onvoldoende door naar werkenden. En dat dit *achteraf* niet of nauwelijks valt te repareren, hierover kunnen beter *vooraf* afspraken tussen sociale partners worden gemaakt, of duidelijke eisen door de regelgever worden gesteld.⁵

De Kabinetsbrief over aanpassingen van het steunpakket in het vierde kwartaal brengt geen verandering. Steun aan zzp'ers en flexwerkers wordt beperkt tot een vinger aan de pols bij beroep op bijzondere bijstand. Er is meer nodig. Broodnodig.

- een TOZO en TONK die geen partnereisen stellen, en met de mogelijkheid om bij te verdienen.
- Ook eerder bepleit: een eenmalige kapitaalstorting voor zzp'ers.⁶
- En continuïteit in steunregelingen van cultuurfondsen en van overheden, ook lokaal, specifiek gericht op deze groepen.

De huidige voorwaarden voor de TVL sluiten eenmanszaken met een vestigingsadres thuis uit. De Aanvullende Tegemoetkoming Evenementen (ATE) moet nog worden uitgewerkt. Aan de eveneens in deze brief aangekondigde verruiming van de suppletierегeling bij het Fonds Podiumkunsten voor instellingen die te maken hebben met beperkende maatregelen

² o.a. [CBS/monitor-kunstenaars-en-andere-werkenden-met-een-creatief-beroep-2021](#); [SER/werken-zonder-armoede](#); [Notitie 'Economische analyse steunpakket 2020' | CPB.nl](#); [CBS/2021/11/omzet-en-inkomenspositie-zzp'ers-in-culturele-sector](#); [Boekman/onderzoek-cultuur-en-corona/ongelijk-getroffen-ongelijk-gesteund](#)

³ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/werken-zonder-armoede> Werken zonder armoede, kunstenaar is een hoog risicoberoep wat armoede betreft.

⁴ [aias-hsi.uva-Heeft de coronacrisis de kwetsbaren het zwaarst getroffen?](#)

⁵ Platform ACCT, rapportage dialoogsessies Noodsteun in de culturele en creatieve keten (november 2021).

⁶ <https://kunstenbond.nl/nieuws/geef-5000-euro-compensatie-aan-zzpers-in-de-coronaknel/>

worden nog geen voorwaarden verbonden om suppletiegeld aan te wenden binnen de keten en dus aan de kunstenaars en andere werkenden.⁷

Onze oproep aan u is dan ook simpel:

- Noodsteunuitkeringen voor flexwerkers en zzp'ers. Zij zien immers nu als gevolg van overheidsmaatregelen hun boekingen geannuleerd of weer verplaatst worden.
- Herkapitalisatie van eenmanszaken en buffers van zzp'ers, door zzp'ers met een omzetverlies van 50% of meer in 2020 of 2021, en die geen beroep op de TOGS, TVL of TONK konden doen, eenmalig 5.000 euro herstelgeld te geven.
- Verbind door betaling van zzp'ers en flexwerkers op grond van afspraken vooraf van sociale partners conform aanbevelingen Platform ACCT als verplichtende voorwaarde in regelgeving aan toekenning van steungeld aan organisaties.

Ook als er niet door werkenden gepresteerd kan worden kan er betaald worden, voor instellingen worden immers ook de prestatie-eisen losgelaten. Ook bij individuele contracten kan dat juridisch op grond van een natuurlijke verbintenis.⁸

Herstelplan: voer een fieldlab herstelexperiment uit

Arbeidsmarkt was en is het grote thema voor de culturele en creatieve sector. Wil je een sector met kwaliteit overhouden is het belang om te investeren in het behoud, terugkeer en instroom. In de brief Stand van zaken moties en toezeggingen met betrekking tot cultuur wordt dit knelpunt arbeidsmarkt terecht benoemd. Verder bieden de contouren vooral optionele punten met ogenschijnlijk weinig samenhang. We laten het voor wat het is en formuleren op basis van de stand van zakenbrief één nieuwe beleidsoptie.

- Wij pleiten concreet voor een herstelexperiment in aanloop naar een herstelplan.

Het lijkt ons verstandig om bij het inzetten van een Herstelplan vooruit te lopen om gewenste en noodzakelijke middellange en langere termijn transities en deze bij wijze van *pilot* daartoe in te zetten. Een vergrote focus op opbouw en zeggenschap van kunstenaars kunnen ervaringen opleveren die later verder kunnen worden geïmplementeerd of bijgestuurd. Het herstelexperiment moet uitgaan van kunstenaars en andere werkenden met een creatief beroep.

Het beleid en het instrumentarium van overheden is nu in hoofdzaak gericht op instellingen, terwijl voor werkenden de nood voor het herstel het grootst is. Draai het om in dit experiment. Niet de instelling selecteert de maker, maar de maker selecteert de instelling. Trickle Up. Voer niet alleen een structurele dialoog met instellingen en brancheverenigingen, maar praat ook stelselmatig met beroepsverenigingen en vakorganisaties in de sector.

⁷ [Regeling ter tegemoetkoming van geleden verlies bij culturele evenementen door 25%-COVID-19-maatregel](#)

⁸ Wanneer iemand jegens een ander een dringende morele verplichting heeft van zodanige aard dat naleving daarvan, ofschoon rechtens niet afdwingbaar, naar maatschappelijke opvattingen als voldoening van een aan die ander toekomende prestatie moet worden aangemerkt. (6:3.1 onder b BW)

- Meer zeggenschap voor kunstenaars en creatieve professionals, een eerlijkere verdeling van marktmacht binnen de ketens.

Zeggenschap van vakmensen bevordert herstel en brengt de keten van creatie-productie-presentatie meer in balans. Ook dat is fair practice: fair chain. Overheden, opdrachtgevers en kunstenaars zullen hierbij moeten samenwerken.

- Opdrachtnemers worden opdrachtgever, met herstelgeld als middel om dat te realiseren.

Geef kunstenaars programmeringsbudget, oormerk en controleer dat hun honorarium vertrekpunt is en blijft, en geen sluitpost.

- Het zou uitgevoerd kunnen worden in de vorm van een Fieldlab of een Innovatielab in samenspraak met de Rijkscultuurfondsen, de Raad voor Cultuur, de Taskforce Culturele en Creatieve sector en Platform ACCT.

Dit herstelexperiment kan weer waardevolle inzichten opleveren voor het Herstelplan, de daadwerkelijke duurzame implementatie van Fair Practice, de arbeidsmarkttopgave van ons land, de herziening van het cultuurstelsel, herwaardering van vakkrachten, en voor maatschappelijke innovatie.

Om een voorschot te geven op de opdracht die de sector wacht wanneer het gaat om aanpak van de structurele onderbetaling van werkenden dan gaat het bijvoorbeeld, en wanneer we naar uiteindelijke resultaten onder aan de streep qua kosten kijken, om:

- Terugdringing van flexcontracten, vermindering van kwetsbare en flexibele contracten in combinatie met de door de commissie Bortslap aangevoerde 'beprijzing van flex' die ook in onze sector gefinancierd zal moeten worden, en andere kosten van voorzieningen, arrangementen of oplossingen die werkenden meer werk- en inkomenszekerheid bieden tegenover de enorme flexibiliteit die inherent zijn aan een sector die grotendeel projectmatig is ingericht,
- Het feit dat toetreding en financiering van vangnetten en oudedagsvoorzieningen voor zelfstandigen onderdeel zullen moeten uitmaken van het honorarium (en in de regel op dit moment nog duurder zijn dan voor werknemers)
- Het feit dat er in de sector sprake is van op dit moment nog verborgen werkloosheid/onbetaalde arbeid c.q. verdringing van betaald werk door vrijwilligers en stagiairs.

En om daar te komen is ondermeer een versterking van de onderhandelingspositie van werkenden nodig. Waarom betalen opdrachtgevers geen vakbondstientje aan zzp belangenorganisaties? Al met al geen oplossingen die eenvoudig bereikt lijken te kunnen worden. Reden te meer om te experimenteren met een fieldlab.

Onze oproep in het kader van herstel aan u is dan ook:

- Maak een fieldlab mogelijk dat op vooruitlopend op een herstelplan uitgaat van arbeidsmarktinnovatie en implementatie Fair Practice.

Verkenning verlenging cultuursubsidieperiode

Het door de minister gesignaleerde risico dat met een verlenging voor het vierjarig gesubsidieerde deel van de cultuursector een groeiende ongelijkheid ontstaat tussen structureel gefinancierde instellingen en de rest van de sector, die voor een groter deel afhankelijk is van eigen inkomsten delen wij. Dit zou inderdaad een ongewenst effect zijn. De minister geeft in de brief geen oplossing voor dit risico. Ook hebben wij zorgen dat implementatie van Fair Practice bij verlenging weer verder vooruit wordt geschoven. Zolang deze beide grote bezwaren niet worden weggenomen zijn wij tegen verlenging.

De Creatieve Coalitie is van harte bereid deze brief en onze gedachten nader toe te lichten.

U kunt hiervoor contact opnemen met Caspar de Kieffe, caspardekieffe@kunstenbond.nl (06-51638098) of Peter van den Bunder petervandenbunder@kunstenbond.nl (06-42562532) van de Kunstenbond.

Met vriendelijke groet,

Ruud Nederveen, voorzitter

Creatieve Coalitie

46 beroepsverenigingen in de culturele en creatieve sector

